

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för arbetsrätt och arbetsmiljö
103 33 Stockholm
Att: Catharina Nordlander
Via e-post: a.remissvar@regeringskansliet.se; victoria.roshammar@regeringskansliet.se

Stockholm
2022-12-09

Ert dnr
A2022/01193

Vårt dnr
2022/104

Remissvar angående utredningen De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet (SOU 2022:47)

Näringslivets Regelrådet NNR har beretts tillfälle att avge yttrande över ovan nämnd remiss och anför följande;

Bakgrund

En särskild utredare har fått i uppgift att utvärdera de regionala skyddsombudens verksamhet samt lämna förslag på hur de regionala skyddsombuden kan ges bättre förutsättningar att utföra sitt arbete. Utredaren har i uppdrag att vid behov föreslå författningsändringar. Syftet med översynen sägs vara att ge regeringen beslutsunderlag för eventuella reformer på området.

Frågan om de regionala skyddsombudens tillträdesrätt har utretts av två tidigare statliga utredningar under 2000-talet och båda utredningarna lämnade förslag om en utökad tillträdesrätt (SOU 2007:43 Bättre arbetsmiljöregler II och SOU 2017:24 Ett arbetsliv i förändring). Regeringen valde att gå vidare med ett av förslagen i propositionen Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden (prop. 2019/20:135). Riksdagen avsåg regeringens förslag. Riksdagen riktade i stället ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet (bet. 2019/20:AU13 punkt 2; rskr. 2019/20:305).

Arbetsmarknadsdepartementets avsikt med det föreliggande förslaget sägs vara att stärka arbetsmiljöarbetet på arbetsställen som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete och därigenom förebygga ohälsa och olyckor i arbetet. Förslagets utformning sägs behålla det partsgemensamma arbetet med kollektivavtalet som grund. Förslaget omfattar ett stort antal anställda eftersom omkring 90 procent av alla anställda i dag arbetar på arbetsställen där det finns kollektivavtal.

Problembeskrivning

Bland skälen till genomförandet av den aktuella utredningen förs fram att ”*Anställda i mindre företag utsätts därför sannolikt för sämre arbetsförhållanden och proportionellt större risker när det gäller hälsa, säkerhet och välbefinnande*”. NNR menar att detta är ett alltför generellt påstående och menar istället att bland småföretag och mikroföretag dominerar en särskild omsorg om arbetsmiljön eftersom varje anställd som inte fungerar väl (pga bristande arbetsmiljö) påverkar företagets konkurrenskraft i mycket hög grad. Dock måste sägas till utredningens försvar att påstående ovan mjukas upp i nästa mening där man skriver ”*Dock är forskningen inte entydig*”. En redogörelse för kunskapsläget i denna fråga, hos samtliga berörda aktörer (även branschorganisationer), vore värdefull inför beslutsfattande i frågan. Konsekvensutredningen skulle behöva kompletteras med underlag från berörda branschorganisationer.

Ett annat skäl som tas upp, bl.a. i konsekvensutredningen avsnitt 11.2.1, är att de regionala skyddsombuden ska bespara arbetsgivarna delar av den tid som krävs för att sätta sig in i arbetsmiljöregelverket. NNR menar att denna roll som utbildare är svårare att göra trovärdig när det samtidigt framgår för de inblandade parterna att de regionala skyddsombuden inte är opartiska. Självklart förväntar man sig av en utbildare att få ta del av en fullständig och korrekt beskrivning av det som tas upp, inte en ensidig bild, som bara utgår från den ena partens perspektiv. För att uppfylla målbilden som utbildare menar NNR att en oberoende arbetsmiljörådgivare skulle kunna fungera bättre än ett partiskt regionalt skyddsombud. Utredningen tar i detta sammanhang, i avsnitt 11.2.2, upp alternativa lösningar och argumenterar emot en mer oberoende roll för det regionala skyddsombudet. Ett perspektiv som inte tas upp i detta sammanhang, och som därför saknas, är om staten också borde gå in och delfinansiera regionala rådgivare/utbildare som är partiska för arbetsgivarsidan. Konsekvensutredningen skulle behöva kompletteras i detta avseende.

Utredningen skriver, under avsnitt 10.2.1, att deras bedömning är att ”*Den samlade regionala skyddsombudsverksamheten, där den i dag bedrivs, uppnår verksamhetens syfte på ett ändamålsenligt sätt*”. NNR noterar att underlagen för denna bedömning utgörs av två enkätundersökningar dels till de regionala skyddsombuden själva och dels till de samordnare som finns hos de fackliga organisationerna. Detta underlag finner NNR högst ensidigt och bristfälligt för att kunna dra en så tvärsäker slutsats. NNR efterfrågar ytterligare underlag från exempelvis enkätundersökningar till berörda arbetsgivare/företagare. NNR menar att beslut i ärendet inte kan fattas innan premissen (att syftet uppnås i dagens läge) kan säkerställas på ett adekvat sätt. Utredningen måste kompletteras i detta avseende innan beslut kan fattas.

Utredningen skriver på sidan 181: ”*Den dominerande ambitionen som lyfts fram i fackförbundens redovisning till Arbetsmiljöverket är att använda besöken för att få igång ett lokalt arbetsmiljöarbete genom att verka dels för att lokalt skyddsombud tillsätts, dels för att ett systematiskt arbetsmiljöarbete organiseras.*” Med tanke på denna ambition förefaller det NNR intressant att de regionala skyddsombuden har en något partisk roll. Det naturliga ur NNRs synvinkel vore om de regionala skyddsombuden hade en oberoende ställning, då de uppenbarligen ska bygga förtroende hos och påverka, både arbetsgivare och arbetstagare i arbetsmiljöarbetet. Alternativet med en mindre partisk regional arbetsmiljöföreträdare behöver beskrivas i konsekvensutredningen för att lagstiftare ska kunna fatta ett väl underbyggt beslut i ärendet.

Konsekvenser

En viktig konsekvens vid ett genomförande av förslaget om utökad tillträdesrätt är att fler arbetsgivare kommer att behöva avsätta tid för kontakt med och besök av regionala skyddsombud. Tid är en bristvara för alla företagare och måste tas från andra uppgifter, såsom exempelvis att dra in nya kunder till verksamheten. I utredningen görs dock bedömningen att förändringen inte medför några påtagligt ökade kostnader. NNR menar att detta är ett alltför generellt påstående och frågan måste istället tids- och kostnadsberäknas.

Konsekvensutredningen behöver kompletteras i detta avseende.

Utredningen skriver på sidan 184 att de regionala skyddsombuden enligt egen bedömning aldrig/sällan ägnar tid åt egen utbildning. NNR menar att ett viktigt inslag i egen utbildning behöver vara samsynsdiskussioner tillsammans med andra regionala skyddsombud. Regelverken på arbetsmiljöområdet är desamma i hela Sverige och då är det mycket viktigt att regelverken tillämpas så lika som möjligt, överallt. NNR har erfarenhet av att studera skilda regeltillämpningar av samma nationella regelverk på kommunal nivå genom ett projekt som drivits i drygt 10 års tid (NNRs Kommungranskning¹). När kompetens inom arbetsmiljöområdet är utspridd över hela landet blir samsynsarbetet, dels mellan skyddsombuden regionalt och dels på nationell nivå helt avgörande för att inte orimliga skillnader i tillämpningen ska uppstå. Företag som har verksamhet i olika delar av landet påverkas negativt om de behöver lokalanpassa sitt arbetsmiljöarbete för att tillmötesgå regionala skyddsombuds divergerande regeltolkningar. Hur samsynsfrågan hanteras i dagens system behöver beskrivas i utredningen. Komplettering i detta avseende är nödvändigt för att kunna ligga till grund för beslut.

Utredningen beskriver på flera ställen hur de regionala skyddsombuden har en viktig roll i att stödja de lokala skyddsombuden. NNR kan dock inte finna några övertygande argument för att ett utökande av de regionala skyddsombudens tillträdesrätt skulle underlätta rekryteringen av fler lokala skyddsombud. NNR menar att det faktum att de regionala skyddsombuden kan uppfattas som partiska och huvudsakligen som representanter för fackföreningar skulle kunna avskräcka fackligt oengagerade arbetstagare som dock har ett starkt engagemang i arbetsmiljöfrågor. Ett allmänt motstånd mot facklig inblandning på en arbetsplats skulle kunna riskera att spilla över i ett motstånd mot engagemang i arbetsmiljöfrågor, vilket NNR menar vore olyckligt. NNR menar att sambandet mellan fackligt engagemang och engagemang i arbetsmiljöfrågor inte är självklart och att denna problematik behöver tas upp i konsekvensutredningen.

En annan aspekt på den partiska roll som de regionala skyddsombuden har är att deras regeltillämpning färgas av fackens tolkning av arbetsmiljöregelverket. NNR uppfattar att facken tar fram egna vägledningar och riktlinjer för arbetsmiljöarbetet, självklart med utgångspunkt i det statliga regelverket. NNR vet, genom erfarenheter från arbete med reglers effekter under 40 år, att många lager (med ökande konkretionsgrad) av regler ovanpå varandra öppnar upp för stora skillnader i tolkning. Att en partisk aktör lägger sina egna tolkningar ovanpå Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd innebär självklara risker för ökad rättssäkerhet. Detta är en konsekvens som riskerar att förvärras genom det aktuella förslaget och detta behöver tas upp i konsekvensutredningen.

¹ www.kommungranskning.se

Riskstyrning

Utredningen skriver i avsnitt 9.3.2 angående arbetslivskriminalitet att ”*Överträdelser av arbetsmiljöregler ses därför i vissa sammanhang som en indikator på ytterligare problem*”. NNR menar att arbetslivskriminalitet självklart ska motverkas med alla tillgängliga medel och att detta snedvrider konkurrensen på ett sätt som varken samhället eller näringslivet vill se. Detta innebär för NNR att tillsynsinsatser från myndigheter (och hit skulle NNR önska räkna opartiska regionala arbetsmiljörådgivare) ska fokusera där de gör som störst nytta, dvs där risken/chansen att problem upptäcks är som störst. Myndigheter behöver genom ett brett kunskapsinsamlade hjälpa varandra (där inte sekretessproblem sätter stopp) att rikta insatserna dit där det finns indikationer på att problem kan finnas. Frågan om att rikta samhällets samlade resurser i arbetsmiljöarbetet dit där de gör störst nytta (riskstyrning) behöver beskrivas på ett bredare sätt än som görs i utredningen. Detta särskilt i ljuset av att resurser aldrig räcker till för att vara närvarande på alla arbetsplatser vid varje tillfälle.

Slutsats

NNR finner att konsekvensutredningen har brister på flera viktiga punkter och därför inte kan ligga till grund för beslut. Mot denna bakgrund avstyrker NNR förslagen som presenteras i utredningen.

Näringslivets Regelnämnd NNR

August Liljeqvist